

# Το Πολιτικό μας Σύστημα Ι

**Α**ναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο ότι «η παρούσα κυβέρνηση έχει επιδείξει προκλητική “αδιαφορία” για την προστασία του περιβάλλοντος, της ζωής και της περιουσίας των πολιτών της. Φυσικά, έχει πατήσει πάνω στον δρόμο που της έστρωσε η προηγούμενη. Και γι’ αυτό το πολιτικό σύστημα βρίσκεται σε αδιέξοδο: όλες οι εγγυητικές δυνάμεις ελέγχου και υγιούς λειτουργίας του βρίσκονται σε μια συλλογική αποχαύνωση. Όλες».

Ποιες είναι οι όλες; Προφανώς το Π.Α.Σ.Ο.Κ. και η Ν.Δ., ή ακόμη και τα πολιτικά κόμματα γενικώς, δεν αποτελούν όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Ούτε φυσικά τη μόνη θεσμική διέξοδο. Οπότε, θα πρέπει να εξετάσουμε το ζήτημα στη θεσμική του διάσταση, σε συνδυασμό βέβαια με την πρακτική. Για να αποκτήσουμε μια συνολική εικόνα του πολιτικού μας συστήματος.

Οι τρεις βασικοί θεσμικοί πόλοι λειτουργίας του πολιτεύματος της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, είναι η Κυβέρνηση, το Νομοθετικό και το Δικαστικό Σώμα. Θεωρητικά, η κυβέρνηση αποτελεί την εκτελεστική εξουσία, το Κοινοβούλιο τη νομοθετική, και τα δικαστήρια τη δικαστική. Η δικαστική εξουσία είναι ο βασικός θεσμικός ελεγκτής των άλλων δύο. Επίσης, ελεγκτικοί μηχανισμοί της εξουσίας αποτελούν τα Μ.Μ.Ε. και οι πολίτες (ή η «κοινωνία πολιτών» όπως συνήθως αναφέρεται).

Σκόπιμο θα ήταν, λοιπόν, πριν συνεχιστεί το ταξίδι απ' τη Λίμνη, να εφοδιαστούμε με ορισμένες γνώσεις επί του πολιτικού μας συστήματος. Σταματάμε, λοιπόν, για μια πολύ μεγάλη παρένθεση, μια επισκόπηση του πολιτικού μας συστήματος, τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε πρακτικό. Τους ελεγκτές –Δικαιοσύνη, Μ.Μ.Ε. και λαό– θα τους εξετάσουμε σε άλλη στιγμή. Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με τα δύο κατ' εξοχήν σώματα που συνιστούν το κεντρικό πολιτικό μας σύστημα: το κυβερνητικό και το νομοθετικό σώμα.

Θα προβώ, αρχικά, σε μια θεωρητική ανάλυση του πολιτικού συστήματος της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας (προεδρικής ή προεδρευόμενης δεν έχει σημασία<sup>1</sup>), το οποίο ισχύει στη χώρα μας, όπως και σε όλες τις χώρες της Δύσης άλλωστε<sup>2</sup>. Η πρακτική του ανάλυση θα ακολουθεί αμέσως μετά τη θεωρητική.

## Η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία

Κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι η δημοκρατία που εφαρμόζεται μέσω αντιπροσώπων εκλεγμένων απ' τον λαό. Γι' αυτό ονομάζεται και αντιπροσωπευτική. Ο λαός είναι η παράμετρος που καθιστά το πολίτευμα δημοκρατικό, αφού στηρίζεται στην ελεύθερη βούλησή του: ο λαός είναι ο εντολέας, και οι αντιπρόσωποι είναι οι εντολοδόχοι του. Βέβαια, αυτή η εντολή δεν θεωρείται εν λευκώ επιταγή, καθώς πραγματοποιείται στη βάση κάποιων βασικών αξιών ή παραδοχών. Οι πιο θεμελιακές εκ των παραδοχών αυτών εδράζονται στο Σύνταγμα: το κείμενο του Συντάγματος είναι ο υπέρτατος νόμος μιας πολιτείας, οδηγός για όλους τους άλλους νόμους και εγγυητικός του ίδιου του πολιτεύματος.

Πέρα, όμως, απ' τις βασικές αρχές του Συντάγματος, οι εντολοδόχοι του λαού συνάπτουν μαζί του μια συμφωνία ότι θα ενεργούν προς το συμφέρον

---

1. Στην προεδρευόμενη δημοκρατία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ο ανώτατος άρχων και ρυθμιστής του πολιτεύματος. Στην προεδρική, αντιθέτως, είναι ο πρόεδρος/πρωθυπουργός.

2. Μία πλήρης ανάλυσή του θα απαιτούσε ένα ολόκληρο βιβλίο αντί για ένα κεφάλαιο. Προφανώς, θα επιλέξω τα σημεία που θεωρώ πιο σημαντικά για τον σκοπό μου, που δεν είναι άλλος από την ανάλυση του πολιτικού συστήματος της Ελλάδας σήμερα, αλλά και την επαρκή συσχέτισή του με το πολιτικό σύστημα άλλων Δυτικών κρατών. Έτσι, αφαιρώντας τις ιδιαίτερες λεπτομέρειες που αφορούν την Ελλάδα, αυτά που θα αναφέρω διεκδικούν μια γενικότερη ισχύ σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και σε πρακτικό σε αρκετές περιπτώσεις άλλων Δυτικών κρατών σήμερα.

του (Α). Επίσης, επειδή υπάρχουν πάντα πολλοί διαφορετικοί τρόποι να προσεγγίσει κανείς τι είναι συμφέρον και πώς αυτό θα επιτευχθεί, στη συμφωνία περιλαμβάνεται και μια συγκεκριμένη στρατηγική, καθορισμένη από πριν (Β). Αυτό επειδή δεν μπορεί για κάθε απόφαση να ερωτάται ο πολίτης – για λόγους πρακτικούς<sup>3</sup> και για λόγους γνώσης και εξειδίκευσης στο κάθε πρόβλημα. Ας δούμε αυτά τα δύο στοιχεία, το (Α) και το (Β) πιο αναλυτικά, πριν περάσουμε στην ανάλυση του ίδιου του Συντάγματος.

### (Α) Συμφωνία προς το Συμφέρον του Λαού

Η κυρίαρχη ιδέα πάνω στην οποία στηρίζεται η νεωτερική<sup>4</sup> και σύγχρονη κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι ότι η *κυβέρνηση πρέπει να προέρχεται από τον ίδιο τον λαό έτσι ώστε να εξυπηρετεί τα συμφέροντά του*. Η ιδέα αυτή θεμελιώθηκε ιστορικά στη Δυτική Ευρώπη από τον 18<sup>ο</sup> αιώνα και μετά, κυρίως μέσα από την ανάγκη μετριασμού της απόλυτης εξουσίας του εκάστοτε μονάρχη. Η συνταγματική ή κοινοβουλευτική μοναρχία έχει εδώ τις ρίζες της.

Η βασική ιδέα λοιπόν είναι πως οι αντιπρόσωποι του λαού πρέπει να προέρχονται από τον ίδιο τον λαό ώστε, ως κομμάτι του, να μεριμνήσουν καλύτερα για τα συμφέροντά του. Αυτό εκφράστηκε φιλοσοφικά απ' τον Γερμανό φιλόσοφο Καντ (Emmanuel Kant) στα πλαίσια του ρεύματος του Διαφωτισμού. Ο Καντ είπε ότι, «η αυτο-κυβέρνηση είναι προτιμότερη απ' την καλή κυβέρνηση» («self-government is better than good government»). Σε αυτή τη θεώρηση στηρίζεται και η ιδέα της αυτοδιάθεσης των λαών: ότι, δηλαδή, ο κάθε λαός διαθέτει το αναφαίρετο δικαίωμα να επιλέξει την κυβέρνησή του, η οποία θα ασκεί την εξουσία στο κράτος του<sup>5</sup>.

Κάπως έτσι προέκυψαν τα εθνικά κράτη – η ιδέα μάλλον του έθνους-κράτους. Επειδή ο λαός και το έθνος ταυτίστηκαν (σχεδόν) ως έννοιες, οι λαοί/έθνη αξίωσαν να έχει ο καθένας το δικό του κράτος. Αυτοδιάθεση, αυτοκυβέρνηση. Αυτό είναι και το βασικό θεμελιακό πρόταγμα του εθνικισμού.

«Του εθνικισμού»; θα αναρωτηθεί κανείς, δεδομένου ότι ο εθνικισμός θεωρείται κάτι αρνητικό ενώ οι ιδέες που περιγράφω ως τώρα ακούγονται θετικές. Ναι, του εθνικισμού, όσο περίεργο κι αν ακούγεται. Η εξήγηση είναι

3. Ως τώρα, μιας και οι νέες τεχνολογίες έχουν δώσει νέες ευκαιρίες.

4. Της νεωτερικής εποχής (ή νεωτερικότητας): η εποχή που ξεκίνησε με την Αναγέννηση και τον Διαφωτισμό, μετά το πέρας του Μεσαίωνα. Η εποχή αυτή χαρακτηρίζεται από (διεκδίκηση για) σεβασμό της ατομικής ιδιαιτερότητας, επιστημονική πρόοδο, διαχωρισμό εκκλησιαστικής και πολιτικής εξουσίας, άνθηση των γραμμάτων, ανοχή, ανεξιθρησκία κ.ά.

5. Στο κράτος του: η αυτοδιάθεση ως αυτοπροσδιορισμός.